

PROJEKT

Nové výzvy, nové příležitosti, nová škola

*Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky*

České baroko

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Historický kontext

- V českých zemích se rozvíjí baroko hlavně v době pobělohorské (po r. 1620)
- Stavovské povstání, 1620 bitva na Bílé hoře (doba temna)
- **Rekatolizace:** odchod nekatolíků, pouze katolictví, odchod inteligence
- Válečný konflikt, absolutismus Habsburků, mor
- **Jezuitský řád** (školství, katolictví)
- Svatořečení Jana Nepomuckého, mariánský kult
- **Germanizace**, oslabená pozice češtiny
- Alois Jirásek (19. stol.) – román Temno

Česká barokní literatura

Domácí literatura

psána česky, lat., něm.

(Bedřich Briedel,

Bohuslav Balbín,

Adam Michna z Otradovic

Antonín Koniáš,

Václav Jan Rosa)

Exilová literatura

psána česky a latinsky

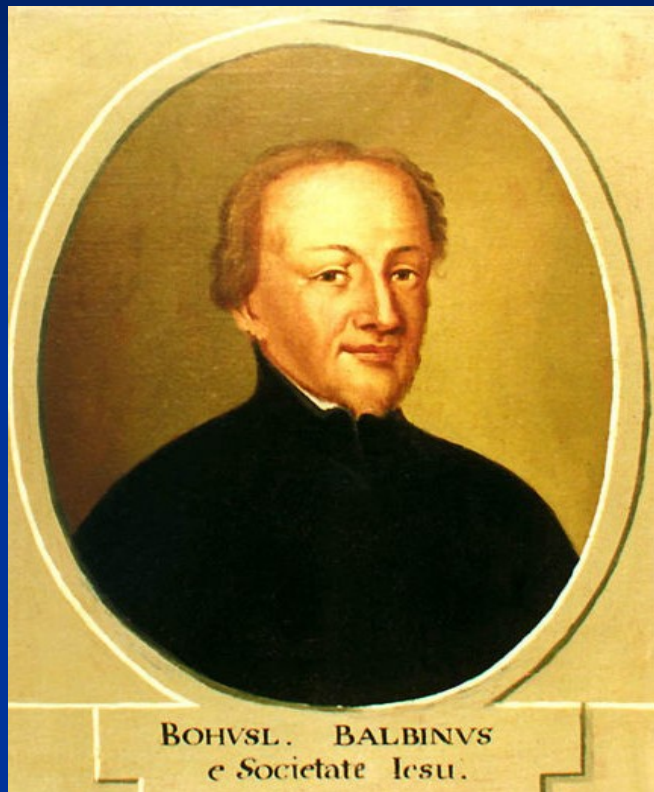
(Pavel Stránský,

Pavel Skála ze Zhoře,

Jan Amos Komenský)

Oficiální domácí literatura

Bohuslav Balbín

- Jeziuta (kritika namířena do vlastních řad)
- Psal latinsky, ale byl obhájcem českého jazyka
- Podporuje snahy o národní uvědomění v českém prostředí
- **Obrana jazyka slovanského, zvláště pak českého** (latinsky, snaha obhájit češtinu jako kultivovaný jazyk, vydáno až na počátku národního obrození F. M. Pelclem, cenzura, zakázáno)
- Vzor pro další obrany, které vznikaly v obd. národního obrození

Obrana jazyka slovanského...

*Ty, z patronů země české nejpřednější a největší, Václave! V Bratislavem bud' a Čechám svým navrat' dávnou slávu! Opět postav nás na místo, z něhož jsme padli nezaslouženě, vlastní netečností a zločinnou zlobou jiných neb pochlebenstvím mnohých, nejvěrněji až do skonání sloužice tobě i nejsvětější víře, i králům! Ty národa našeho záštito a podporo! Zahyneme-li, tobě zahyneme! Od nových obyvatelů bys marně očekával té pocty, kterou tebe, země česká, od tolika věků velebí a miluje. Tudíž v pokoře prosíce, toto opakujeme: **Nedej zahynouti nám i budoucím!***

- 1) Co víte o sv. Václavu? Ve které době žil?
- 2) Proč se Balbín dovolává jeho pomoci?
- 3) Najděte v textu archaismy, zastaralé výrazy.
- 4) Vysvětlete slova: pochlebovat, velebit

Oficiální domácí literatura

Adam Michna z Otradovic

- Jihočeský varhaník a učitel
- Celý život zasvětil skládání písní a melodií
- Inspirace v lidovém prostředí
- Kancionál: **Česká mariánská muzika**

Chtíc, aby spal (vánoční koleda, zlidověla) – viz čítanka

Hajej můj andílku (ukolébavka)

Pod našimi okny (zlidověla)

Chtíc, aby spal

*Chtíc, aby spal, tak zpívala
synáčkovi
matka, jež ponocovala,
miláčkovi:
Nynej, rozkošné děťátko,
synu boží,
nynej, nynej nemluvňátko,
světa zboží!*

*Tobě lůžko jsem ustlala,
Spasiteli,
tvory k tvé chvále svolala,
Stvořiteli
Nynej, krásu a korunu
svrchovaná,
nynej, milujících cenou
vinšovaná*

*Nynej ta ještě matky žádost,
holubičko,
nynej všech anjelův radost,
má perličko:
slávu chválu vždy nabudeš
od mamičky,
když se vyspíš, jísti budeš
med včeličky.*

- 1) Co je to koleda? Jaké koledy znáte? Kdy jsou zpívány?
- 2) Proč se slaví Vánoce? Slaví Vánoce celý svět?
- 3) Co je tématem skladby?
- 4) Rozeberte skladbu po formální stránce (sloka, rým, verš)
- 5) Najděte anaforu, epiforu, symboliku, oslovení

Oficiální domácí literatura

Bedřich Bridel

- Člen jezuitského řádu, katolický misionář
- Psal česky, tvůrce duchovní lyriky

Co bůh? Člověk? – viz čítanka, audio

- Rozsáhlá duchovní báseň

Co Bůh? Člověk?

1. Určete literární druh a žánr díla.
2. Co příznačného pro barokní literaturu naznačuje název skladby?
3. Převažuje vyjadřování obrazné, nebo přímé?
4. Pojmenujte základní stavební princip skladby. Doložte v textu.
5. V deváté sloce se výrazně projevuje anafora. Uveďte podle textu, co anafora je a vypište ji.
6. Rozeberte báseň po formální stránce (sloka, verš, rým).
7. Kdo je v básni subjektem a kdo objektem?
8. Vypište ze skladby tyto charakteristické prvky barokní literatury: nadsázka; řetězec synonym; verš, který působí na smyslovou stránku vnímání; motiv smrti, strachu, antitezi; symboliku; alegorii

Oficiální domácí literatura

Antonín Koniáš

- Vzdělaný jezuita

Klíč kacířské bludy k rozeznání otvírající

- seznam zakázaných knih
- cenzura, pálení, začerňování, úpravy (30 000 knih, 1/3 všech do té doby vydaných knih)
- ničil nejen knihy protestantské (bible, kancionály, postily, spisy Komenského, Chelčického), ale hlavně **brakovou literaturu** (dobová pornografie, mastickářské sešitky)

Oficiální domácí literatura

Václav Jan Rosa

Čečořečnost

- latinsky psaná puristická mluvnice

Puristé - usilovali o čistotu jazyka, vymyšlení nových názvů, tzv. **brusiči**

Spojte výrazy vytvořené brusiči s výrazy dnešní češtiny:

zpěvořečník

čujba

libomudrctví

silozpyt

solík

těšík

samov

bezabecedník

břinkotruhla

podobazník

snažín

školpozorovák

ňadraz

d'asík

fyzika

básník

estetika

poprsí

chlor

kobalt

školní inspektor

piano

student

klášter

portrétista

filozofie

milenec

negramotný

Brusiči jazyka

- **Slova, která se ujala a užíváme je dodnes:**
 - tuleň, vorvaň, mrož, kyslík, vápník, draslík, cínovec, kazivec, živec

- **Pojmenování pádů:**
 1. zovák, zovec, jmenovák, zvak, zvoch
 2. čehák, plodák
 3. dajník, čemák
 4. žalák
 5. míst'ák,
 6. zván
 7. stroják

Lidová a pololidová tvorba

- Hojně se šířily starší pověsti, vznikaly i pověsti nové (o Kozinovi)
- Legendární pověsti
- Vznik pohádek a lidových písní
- Vznik lidových balad
- Kramářské písně
- Lidové drama
- Loutkové hry

Exiloví spisovatelé

- Útočiště v dnešním Německu, Polsku, Slovensku

Pavel Stránský

- Polsko, **O státě českém**

Pavel Skála ze Zhoře

- Německo, **Historie církevní**

Jan Amos Komenský